

Verlag workshop 'Een gezonde ruimtelijke ordening'

d.d. 25 februari 2009

Plaats: De Hoge Weide te Utrecht

Organisatie: VeM, centrum Vrouw en Milieu in opdracht van PGM (Platform Gezondheid en Milieu)

De middag wordt voorgezeten door Ellen de Jongh.

Claudia van Holsteijn is medewerker groene ruimte voor het landelijk gebied bij NMU (Natuur- en Milieufederatie Utrecht). NMU is een provinciale organisatie die 50 natuur- en milieuorganisaties in de provincie Utrecht ondersteunt. Zij begint de middag met een algemene inleiding op de Wro. Aan de orde komen de verschillen tussen de oude en de nieuwe Wro, de instrumenten binnen de nieuwe Wro die door rijk, provincie en gemeente gebruikt worden en de inspraak- en beroepsmogelijkheden. De gehele presentatie is opgenomen in bijlage I.

Vragen die gesteld zijn n.a.v. de presentatie.

- Welk recht heeft een gemeente bij bestemmingsplannen van de provincie?

Gemeentes en provincies kunnen bij elkaar inspreken op de bestemmingsplannen.

- Is er iets over gezondheid opgenomen in de nieuwe wet?

Nee, er is niets over gezondheid opgenomen, omdat het een zeer globale wet is. Gezondheid kan natuurlijk wel onderdeel van een bestemmingsplan zijn en een motivatie voor bepaalde maatregelen, bijvoorbeeld bij geluidszones.

- Is er een link tussen MER en Wro?

Of er wel of geen MER wordt uitgevoerd wordt bepaald door de effecten van bepaalde ontwikkelingen. Als een MER nodig is, moet deze deel uitmaken van het bestemmingsplan.

- Wat is het meest opvallende verschil tussen de oude en nieuwe Wro?

Bij de oude wet liep de inspraak veelal via de provincie. Nu kan er rechtstreeks bij de gemeente ingesproken worden. De provincies toetsen de gemeentelijke bestemmingsplannen niet meer. Strategisch gezien kan het als inspraakgroep dus van belang zijn de provincie aan je zijde te krijgen.

Ook op de structuurvisies die gemeentes maken als basis voor bestemmingsplannen kan ingesproken worden. Hierbij is geen verder beroep mogelijk. Wanneer een structuurvisie is vastgelegd is deze bindend. Provincie en gemeenten zijn verplicht derden te betrekken bij het ontwerpen van deze visies, maar het begrip betrekken is natuurlijk heel breed.

Binnen de nieuwe wet zijn de mogelijkheden van de provincie groter geworden. Het is nog afwachten hoe dit in de praktijk toegepast zal worden.

De volgende inleiding wordt gehouden door Fred Tonneijck. Hij werkt als senior adviseur/onderzoeker bij Triple E - Economy, Ecology and Experience in Arnhem op het thema 'De groene stad'. Kennis inzake de positieve bijdrage van groen aan de kwaliteit van de leefomgeving en kwantificering van de baten daarvan zijn richtinggevend voor ontwerp, aanplant en beheer van de groene infrastructuur. Hij adviseert gemeenten en andere groenbeheerders over de mogelijkheden van groen ter verbetering van de luchtkwaliteit.

Deze middag houdt hij een pleidooi voor groen als één van de oplossingen voor het fijn stofprobleem. Zijn presentatie is opgenomen in bijlage 2.

Hij stelt dat het niet gaat om de vraag wat je als burger achteraf kunt doen, maar dat we ervoor moeten zorgen dat we bij de planvoorbereiding betrokken worden.

Vragen voor Fred Tonneijck.

- Het RIVM concludeert in een rapport dat groen niet zinvol is in de strijd tegen fijn stof. Wat is je reactie hierop?

De overheid kijkt vooral vanuit knelpunten. Als je gebruik maakt van de filterfunctie van groen langs de wegen, ga je de verspreiding van fijn stof tegen. Deze verspreiding wordt dan voorkomen. Wanneer je echter uitgaat van het snelheidsdempende effect krijg je een andere uitkomst.

- Hoe zit het met fijn stof dat vanuit het buitenland naar Nederland komt?

Nederland exporteert op dit moment meer fijn stof dan dat het importeert. Triple E vindt dat Nederland hierin haar verantwoordelijkheid moet nemen. De bossen vangen circa 17% van de Nederlandse productie op. In dit opzicht zijn dak- en gevelbegroeiing een zinvolle aanvulling.

- Welke planten zijn zinvol?

1. bomen
2. heesters
3. blokhagen
4. kruidenrijke bermen

- Hoe ziet Triple E vergroening in relatie tot beweeggedrag?

Triple E zou hier graag in een pilot aan werken. Tot nu toe is fijn stof de aanleiding voor het onderzoek.

De derde inleiding is van Marga Jacobs. Zij is voorzitter van de vereniging Leefmilieu. Dit is een vereniging met veel know-how in huis, die zich speciaal toelegt op de stedelijke milieukwaliteit. Het doel is tweeledig: het informeren van de – potentiële – achterban over de activiteiten van Leefmilieu en het beschikbaar stellen van de kennis en ervaring van Leefmilieu aan alle geïnteresseerde burgers en bewonersgroepen.

De presentatie van Marga Jacobs is opgenomen in bijlage 3. Deze geeft een duidelijk inzicht in de mogelijkheden van burgerparticipatie in de ruimtelijke ordening en hoe je daardoor ook kunt werken aan de verbetering van de gezondheid van bewoners.

Hierna volgt een samenvatting van de discussie en het uitwisselen van ervaringen na de inleidingen.

De gemeente Utrecht werkt vraaggericht en participatief door actieve burgers te ondersteunen. Gezamenlijk plannen ontwerpen werkt echt beter.

NMU wil erg graag weten wat zij als organisatie de burger moeten bieden om deze nog beter te ondersteunen. Fred Tonneijck vindt het daarbij ook belangrijk dat de burger naar zichzelf kijkt. Hij/zij is per slot van rekening door het handelen ook dader.

Belangrijke vraag in dit kader is wat gezondheid precies is. Hierbij gaat het om een relatief begrip, dat afhankelijk is van de beleving van de betrokkenen. Bovendien ligt er vaak een angst aan deze beleving ten grondslag. De overheid wordt vaak gewantrouwd.

Extreme angsten kan je relativeren door het in perspectief te zien: roken is ongezonder dan de blootstelling aan fijn stof en de lucht in de woning is vaak van slechtere kwaliteit dan de buitenlucht.

Op deze manier leren mensen het kaf van het koren te scheiden.

Ook de nieuwe Wro biedt weinig instrumenten voor een gezondere ruimtelijke ordening. In de nieuwe MER-procedures zijn wel richtlijnen m.b.t. gezondheid aangegeven. De vraag is in hoeverre deze worden opgevolgd.

Wanneer er aandacht besteed wordt aan de luchtkwaliteit in plannen gaat het nog niet direct over gezondheid. Aandacht heeft niet direct invloed op de kwaliteit. Het is van strategisch belang om meer sporen te volgen wanneer je een bepaald probleem aan wilt pakken. Alleen een juridische procedure is niet voldoende. Ook al krijgt een partij gelijk van de Raad van State, dan is dat nog geen garantie voor aanpassing van de plannen. Uiteindelijk moet je altijd in overleg gaan met de 'tegenpartij'. Hierbij zijn de volgende zaken van belang:

- schakel de politiek in;
- zoek in een vroeg stadium partners;
- overleg met bedrijven;

- creëer draagvlak bij burgers;
- wees alert bij open planprocedures. Deze kunnen gebruikt worden om burgers 'in te pakken'; en
- open planprocedures zijn alleen effectief wanneer alle partijen over dezelfde informatie beschikken en open met elkaar willen spreken.

Voor gemeentes en andere planontwikkelaars geldt dat zij zich pro-actief op moeten stellen. Zorg voor open informatie en informeer belanghebbenden zelf, zodat ze de laatste ontwikkelingen niet in de krant lezen.

Niet alle maatregelen voor een gezonde ruimtelijke ordening zijn in normen te vatten. 75m² bomen of groen zegt niet alles over het effect. Wanneer de bomen op een verkeerde plaats worden gezet is het effect veel minder dan bij een goede plaatsing.

Het beeld bij de mensen is vaak dat alles wat betrekking heeft op gezondheid de verantwoordelijkheid van de overheid is. Maar ondertussen wordt een groot deel van de achtertuinen bestraat en niet met groen beplant, terwijl dit laatste veel beter zou zijn voor het fijn stofprobleem. Ook de burgers moeten hun eigen verantwoordelijkheid nemen.

Uit het signaleringsproject Gezondheid en Milieu blijkt dat er veel cynisme en wantrouwen jegens de overheid is. Rapporten van de overheid zijn niet allemaal even goed, maar zijn wel basis voor beleid en normering. Als kenniscentrum moet je hierop reageren.

Helaas is het vaak 'wij' tegen 'zij'. Niemand maakt bewust ongezonde plannen. Het gaat vaak om een gebrek aan kennis, informatie en/of de juiste gereedschappen. Hier moet iets aan gedaan worden.

Zijn de bedrijventerreinen die volgens het C2C-principe worden opgezet een goede ontwikkeling? Draagt dit bij aan een betere luchtkwaliteit of is het een losse flodder?

Het is een goede ontwikkeling om bedrijventerrein beter in te richten. Stapelen kan hier heel effectief zijn.

Als je het echt goed wil doen, moet je eigenlijk eerst het groen goed aanleggen en daarna de gebouwen. Singapore heeft bijvoorbeeld een ecologische hoofdstructuur binnen de stad. En in Vancouver zijn 85.000 forensen weer in het centrum gaan wonen sinds daar meer aandacht en ruimte voor groen is. In Nederland leent de Randstad zich uitstekend voor een compacte stad in de hoogte. Nadeel hiervan is dan dat het groen buiten de stad komt.

In Leidsche Rijn in Utrecht zie je juist dat de delen die voor groen bestemd zijn steeds kleiner worden. Hier wordt op bezuinigd. Wanneer je dit eerst zou aanleggen is dat niet meer nodig. Er is wel iets raars met de beeldvorming over Leidsche Rijn. Eigenlijk is het één van de meest geslaagde projecten op groengebied.

Een probleem is dat de besluitvorming over ruimtelijke ordening zo verspreid is in Nederland. Wanneer mensen anders gaan denken kan dit opgelost worden. Een voorbeeld hiervan ligt op het gebied van Arbo. Hier heeft iedereen geaccepteerd dat er een lijst met punten is die bij iedere beslissing wordt meegenomen.

Veel aanwezigen vonden het jammer dat er niemand van de GGD aanwezig was.

Een gezonde ruimtelijke ordening is toch bij uitstek de verantwoordelijkheid van de overheid. Bovendien gaat het verder dan luchtkwaliteit. Het gaat ook over een goede bodem, voldoende fietspaden, etc. Dit bereik je alleen door integrale afwegingen te maken.

En plant de bomen op plekken waar ze 100 jaar kunnen blijven staan. Houd hiermee ook rekening bij de aanleg van kabels e.d. in de bodem.

Fietsen stimuleer je door ervoor te zorgen dat voorzieningen op fietsafstand aanwezig zijn.

Het slotwoord is voor Maureen Butter, van het PGM. PGM is initiator van deze middag.

De primaire doelgroep voor deze middag waren de lokale groepen. Die zijn vrijwel niet aanwezig, maar het was een leerzame middag. Prima dat er veel adviesbureaus vertegenwoordigd zijn.

Bijlage 1 Presentatie van Claudia van Holsteijn
Bijlage 2 Presentatie van Fred Tonneijck
Bijlage 3 Presentatie van Marga Jacobs